

# Plan van Aanpak

Advies openbaarheidsbeperkingen archief Suriname

**Bijlage:** tekst moties

## 1. Aanleiding

Op 2 juni 2025 was er een debat tussen de minister van Buitenlandse Zaken en de Tweede Kamer over actuele ontwikkelingen in Suriname en de inzet van het kabinet. Daarbij is een motie aangenomen over de archieven van de Nederlandse overheid met betrekking tot Suriname in de jaren tachtig van de vorige eeuw. Specifiek is er, aldus de motie, behoefte aan zoveel mogelijk openbaarheid van dossiers die mogelijk extra licht werpen op het handelen van de Nederlandse overheid rondom de coup door Desi Bouterse en de decembermoorden. De motie bouwt voort op een oudere motie, uit 2021. De tekst van beide moties is opgenomen in de bijlage bij dit PvA.

De minister gaf in het Kamerdebat in reactie op deze moties aan dat het inschakelen van ACOI mogelijk extra tijd zal kosten. De Tweede Kamer heeft aangegeven hier begrip voor te hebben.

Naar aanleiding van de motie hebben medewerkers van het ministerie van BZ, van ACOI en van het NA met elkaar overlegd over de invulling van de motie. Ook heeft ACOI een toelichting gekregen op de motie van het betreffende Kamerlid.

De minister van BZ heeft ACOI op xxx een adviesaanvraag gestuurd. Kern hiervan is:

“[citaat]”

## 2. Korte schets van de situatie

De jaren tachtig vormde een turbulente periode in de geschiedenis van Suriname, die tot de dag van vandaag gevolgen heeft voor het land, en voor de mensen die er wonen of woonden. Desi Bouterse nam samen met 15 collega-sergeanten (de “Groep van 16”) op 25 februari 1980 met een coup de macht over van de zittende regering van Henck Arron. Op de dag van de coup zelf kwamen ten minste vijf mensen om het leven. Er werd door de sergeanten een nieuw links kabinet aan de macht gebracht onder leiding van de niet-politiek actieve Chin A Sen, waarin ook de Nationale Militaire Raad deelnam. Na opeenvolgende conflicten tussen Chin A Sen en Bouterse en een aantal mislukte tegencoups, vestigde Bouterse op 25 maart 1982 een militaire dictatuur. Daarop volgden hevige protesten in Suriname tegen het regime.



Op 8 december 1982 werden op Bastion Veere in Fort Zeelandia 15 critici van het militaire regime zonder vorm van proces doodgeschoten. De militairen die de moorden pleegden, stonden onder bevel van legerleider Bouterse. Er was één overlevende. Tegenwoordig staan de moorden bekend als de *Decembermoorden*.

Van 1980 tot 1988 was Bouterse dictator. Na terugkeer van een burgerregering in 1988 verwierf Bouterse in de decennia daarna door verkiezingen regeringsmacht. Van 2010 tot 2020 was hij president van Suriname. Pas kortgeleden, in 2023, is hij na een langdurige procedure definitief tot 20 jaar cel veroordeeld (het gerechtelijk onderzoek begon op 1 december 2000, het strafproces begon op 30 november 2007, de uitspraak van de Krijgsraad was op 29 november 2019, waarna meerdere beroep en hoger beroep procedures volgden). Uiteindelijk heeft Bouterse nooit vastgezet; hij hield zich voor justitie verborgen tot zijn dood (23 december 2024).

Hoewel de belangrijkste feiten tijdens het proces bekend en bewezen zijn, is het voor veel mensen zeker geen afgesloten hoofdstuk. Dat geldt niet alleen voor slachtoffers, getuigen en omstanders, maar ook voor hun nabestaanden en voor nieuwe generaties – zowel in Suriname zelf als in Nederland. Tegen die achtergrond is het belangrijk dat mensen de gebeurtenissen niet alleen kennen uit de overlevering, uit de verhalen die men elkaar vertelt, of uit boeken en documentaires. Wie wil, moet ook zelf onderzoek kunnen doen in originele bronnen, zijn eigen mening kunnen vormen, en dus zoveel mogelijk toegang krijgen tot de overheidsarchieven uit de jaren tachtig.

#### *Het Surinamearchief*

Er is niet één archief dat betrekking heeft op Suriname: hét Surinamearchief bestaat niet. Overheidsarchieven over Suriname zijn verspreid over diverse archieven en instanties. Het zogenaamde Codearchief<sup>1</sup> van het ministerie van Buitenlandse Zaken bevat wel een belangrijke concentratie van archiefstukken. Maar ook daar zijn de documenten over Suriname niet één afgebakend geheel.<sup>2</sup> Vanwege de omvang is het Codearchief in verschillende tijdsblokken ingedeeld.

Een deel van de archieven in het Codearchief van BZ die betrekking hebben op Suriname over deze periode, is beperkt openbaar. Die beperkingen zijn aangebracht bij overbrenging van de dossiers naar het NA in 2018. Het merendeel van de dossiers (inventarisnummers) is beperkt openbaar vanwege de onevenredige benadeling van personen of instanties. Daarnaast is een deel van de dossiers beperkt openbaar vanwege de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer en het belang van de Staat of zijn bondgenoten.<sup>3</sup> De termijnen waarop de dossiers beperkt openbaar zijn, lopen sterk uiteen: van 2031 tot 2061.

Het gevolg van deze beperkingen is dat mensen niet zomaar inzage kunnen krijgen in deze dossiers. Het kan wel, maar onder voorwaarden en alleen na toestemming van de algemene

<sup>1</sup> Deze worden zo genoemd omdat de dossiers volgens een vastgestelde decimale code naar onderwerp zijn opgeborgen.

<sup>2</sup> Dat was anders bij het archief over de vliegcrash in de Bijlmer: daar waren alle dossiers van de Raad voor de Luchtvaart die betrekking hadden op het onderzoek naar de oorzaak van de vliegcrash geclusterd.

<sup>3</sup> Op basis van een eerder opgestelde lijst van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zou het gaan om 61 dossiers, waarbij:

- 16x beperkt openbaar vanwege eerbiediging persoonlijke levenssfeer
- 13x beperkt openbaar vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten
- 32x beperkt openbaar vanwege onevenredige benadeling

rijksarchivaris (wanneer privacy of onevenredige benadeling de beperkingsgrond is) of de minister van Buitenlandse Zaken (bij de beperkingsgrond de Staat of zijn bondgenoten).

Mede door deze 'geheimhoudingen' blijven – net als bij het archief over de Bijlmervliegramp – speculaties en complottheorieën opkomen. Die spitsen zich vooral toe op de rol van kolonel Valk en mogelijke betrokkenheid van de Nederlandse overheid bij de coup.<sup>4</sup>

Dat niet alle dossiers beperkt openbaar zijn vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten, heeft ook consequenties voor wie bevoegd is om de beperking op te heffen.<sup>5</sup> De minister van Buitenlandse Zaken kan dit alleen doen voor de dossiers die beperkt openbaar zijn vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Het is de algemene rijksarchivaris (namens de minister van OCW) die de openbaarheidsbeperkingen kan opheffen wanneer de privacy of de onevenredige benadeling de beperkingsgrond is.

### 3. Uitwerking van de adviesaanvraag

#### 3.1 Reikwijdte onderzoek door ACOI

Het onderzoek van ACOI zal zich voornamelijk richten op het eerdergenoemde Codearchief van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Daarnaast is relevant materiaal te vinden in het archief van de Tweede Kamer (1945-2010), dat vooral ziet op het onderzoek naar de militaire missie in Suriname (onder leiding van militair attache Valk). Deze stukken zijn beperkt openbaar tot 2060.

Relevante informatie is mogelijk ook te vinden in andere dossiers, zoals de archieven van de ministeries Algemeene Oorlogvoering van het Koninkrijk, Algemene Zaken, het ministerie van Justitie, het ministerie van Defensie, het ministerie van Binnenlandse Zaken, het ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, de AIVD, de MIVD en het archief van de Ministerraad.

Daarnaast is van belang het in 2021 van de hand van Ellen de Vries verschenen boek "Hans Valk. Over een Nederlandse Kolonel en een coup in Suriname". Uit de verantwoording over haar archiefonderzoek blijkt dat zij via inzageverzoeken bij het NA en BZ wel inzage heeft gekregen in beperkt openbare documenten over de coup in Suriname, maar niet in de beperkt openbare stukken van de Tweede Kamer. Interessant is dat de schrijfster ook bij andere overheidsorganen, zoals Algemene Zaken en de MIVD, documenten heeft gekregen na het indienen van een informatieverzoek bij het desbetreffende ministerie. Daarbij werd informatie gedeeltelijk openbaar gemaakt op grond van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv).

---

<sup>4</sup> Er is door een regeringscommissie destijds wel onderzoek gedaan, waarbij Valk is vrijgepleit, maar een aantal bijlagen bij dit onderzoek is beperkt openbaar, wat de geruchtenstroom in stand houdt.

<sup>5</sup> Omdat de Archiefwet 1995 het opheffen van de beperkingsgrond belang van de Staat of zijn bondgenoten niet zou toestaan, heeft de minister van IenW bij het archief over de Bijlmervliegramp er voor gekozen om bij besluit iedereen die om inzage verzoekt toestemming te verlenen.

Ook bij het Internationaal Instituut Sociale Geschiedenis (IISG) bevinden zich volgen de verantwoording relevante documenten, namelijk het archief van Gerard van Westerloo.<sup>6</sup> Hierin bevinden zich ook de documenten die volgens de inventaris van BZ en de Tweede Kamer tot 2060 beperkt openbaar zijn vanwege het belang van de Staat of zijn bondgenoten. Voor inzage in dit archief is toestemming van de erven Van Westerloo vereist. Ellen de Vries heeft het archief Van Westerloo mogen inzien.

### 3.2 Hoofdvraag

ACOI begrijpt de moties zo, dat de Tweede Kamer ernaar streeft dat zoveel mogelijk geïnteresseerden onderzoek kunnen doen in dossiers over het Suriname van de jaren tachtig. Dat betekent dat de dossiers zoveel mogelijk openbaar zouden moeten zijn voor iedereen, zodat ze bijvoorbeeld online kunnen komen of gemakkelijk kunnen worden opgevraagd op de studiezaal. Is inzage voor iedereen niet mogelijk, dan moeten betrokkenen, journalisten en onderzoekers op laagdrempelige wijze om toestemming voor inzage kunnen vragen.

De hoofdvraag voor het ACOI is kortom: welke mogelijkheden zijn er om de openbaarheid van en toegang tot de dossiers te vergroten?

We zullen hierbij zoveel mogelijk de aanpak volgen van het (archief-) onderzoek naar de archieven over de vliegcrash in de Bijlmer. Wel proberen we, met de ervaringen uit deze eerdere aanpak, de doorlooptijd te verkorten door een aantal zaken parallel aan elkaar te plannen.

### 3.3 Deelvragen voor het onderzoek

We willen de hoofdvraag beantwoorden met onderzoek aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Een belangrijk voorvraag is: wat is precies de reikwijdte van de motie? Een en ander lijkt zich te concentreren op beperkt openbare dossier uit de periode in Suriname die betrekking heeft op de coup in 1980 en de decembermoorden uit 1982. Het vooronderzoek van Buitenlandse Zaken naar aanleiding van de motie uit 2021 concentreert zich op de periode 1980 – 1984 en dan met name de coup.<sup>7</sup> Voor een compleet overzicht van de jaren 80 zou ook het volgende blok uit het Codearchief (1985 – 1990) meegenomen moeten worden.
2. Vragen met betrekking tot de inhoud van het archief
  - a) Geven de beschrijvingen van de dossiers een juiste indruk van de inhoud?
  - b) Geeft het in de dossiers gevonden materiaal (nog steeds) aanleiding tot een openbaarheidsbeperking?
  - c) Welke termijn zou in het geval van een openbaarheidsbeperking redelijk zijn?
  - d) Is het mogelijk om het dossier te splitsen in een openbaar en beperkt openbaar deel?

<sup>6</sup> Nederlands journalist en schrijver. Hij schreef begin jaren tachtig een aantal artikelen voor Vrij Nederland over de vermeende betrokkenheid van Nederland bij de coup in Suriname en het aandeel van kolonel Valk hierin.

<sup>7</sup> Overigens zijn de meeste dossiers in het Codearchief 1975-1985 van BZ openbaar, ook als het Suriname betreft. Aan de andere kant hebben niet alle beperkt openbare archieven betrekking op de coup. Zo zijn in de inventaris ook beperkt openbare archieven aangetroffen die betrekking hebben op de grensregeling Frans-Guyana – Suriname, over visserijvraagstukken en de afgifte van visa.

3. Op welke wijze hebben het ministerie van Buitenlandse Zaken en het Nationaal Archief zelf al invulling gegeven aan bovenstaande vragen?
4. Hoe worden nu verzoeken tot inzage in het archief door het ministerie van Buitenlandse Zaken en het Nationaal Archief afgehandeld en om hoeveel verzoeken gaat het? Krijgen journalisten en onderzoekers (onder voorwaarden) wel toegang tot het beperkt openbare archief en kunnen nabestaanden en andere geïnteresseerden de documenten ook raadplegen?
5. Hoe is de openbaarheid en toegankelijk geregeld in archieven bij andere (overheids-) instanties? Met betrekking tot dezelfde (categorieën van) stukken is het relevant na te gaan in hoeverre de openbaarheid in deze archieven verschillen van het Codearchief van Buitenlandse Zaken en waarom.

#### *Toelichting*

Om het merendeel van de deelvragen goed te kunnen beantwoorden, is het allereerst nodig een indruk te krijgen van de documenten die in de verschillende dossiers zijn geborgen. De start van het onderzoek is dan ook een beperkt en oriënterend archiefonderzoek waarvoor een aantal inventarisnummers uit het Codearchief geselecteerd zal worden.

Vervolgens is het voor het onderzoek noodzakelijk inzicht te krijgen in de werking van de Wet open overheid, de Archiefwet 1995 en de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, de totstandkoming van de openbaarheidsregimes van het Codearchief in relatie tot dit wettelijk kader en het kader waarbinnen aanvragen om inzage worden afgehandeld. Kortom: het toetsingskader moet helder in kaart gebracht zijn om antwoord te kunnen geven op de vraag in welke mate toegang tot het Codearchief mogelijk dan wel wenselijk is.

Wanneer we deze zaken in beeld hebben gebracht, is het vervolgens nodig om met de opgedane inzichten een goed beeld te krijgen of de openbaarheid van de desbetreffende archiefstukken op een juiste wijze is beperkt. In hoeverre de inventaris een juiste beschrijving geeft van de stukken, zal ook in dit stadium onderdeel zijn van het archiefonderzoek.

## **4. Aanpak en methoden van onderzoek**

### *Wijze van onderzoek*

- Met de archiefonderzoeken zullen vooral de deelvragen onder 2 en 5 worden beantwoord. Bij inzage in het Codearchief spelen de volgende zaken een rol:
  - o Het archief van de Tweede Kamer willen we – als vergelijkingsmateriaal – ook bij het archiefonderzoek betrekken. Voor raadpleging van dit archief is toestemming van de griffier van de Tweede Kamer nodig
  - o We zullen gebruik maken van een standaard tabel voor een eenduidig werkwijze. In de tabel houden we onder meer bij welke (categorieën van) documenten we daarin aantreffen, welke afweging qua openbaarheid gemaakt kan worden en of de beschrijving in de inventaris klopt met de inhoud.

We willen, net als bij het eerdere archiefonderzoek naar de vliegcrash in de Bijlmer, beginnen met een eerste indruk van de stukken die we aantreffen. Daarna kunnen we de eerste

deelvraag (en subvragen) beantwoorden en een eigen afweging maken. Parallel hieraan bestuderen we vergelijkbare archieven (dat zal vooral het Tweede Kamer archief betreffen) waarbij we vooral zullen letten op de verschillen en overeenkomsten met het Codearchief van Buitenlandse Zaken.

- Voor beantwoording van de deelvragen onder 1, 3 en 4 zullen we gesprekken voeren met medewerkers van Buitenlandse Zaken, het Nationaal Archief en de Tweede Kamer. Ook maken we gebruik van andere bronnen, zoals deskundigenrapporten, werkwijzen, jurisprudentie en artikelen. Daarnaast plannen we gesprekken in met betrokken journalisten/schrijvers<sup>8</sup>. Deze groep zullen we uitbreiden met anderen, zoals (direct) betrokkenen.<sup>9</sup> Met de interviews willen we ons een beeld vormen van de informatiebehoefte, en kennis opdoen van omstandigheden die mogelijk reden waren voor de openbaarheidsbeperkingen.

## 5. Planning

- Het archiefonderzoek (zowel de eerste oriëntatie als de verdieping) zal plaatsvinden in de maanden september, oktober en november. Hierbij betrekken we ook de medewerkers van Buitenlandse Zaken en het Nationaal Archief. Medewerkers van het ACOI zijn al begonnen met een eerste oriëntatie op het Codearchief.
- De gesprekken worden in oktober en november gepland.
- Een eerste conceptversie van het advies wordt begin 2026 aan het college voorgelegd.
- De eindversie zal naar verwachting in februari 2026 vastgesteld kunnen worden en verzonden naar de minister van Buitenlandse Zaken.

## 6. Betrokken partijen

De volgende externe partijen worden bij het onderzoek betrokken:

### *Ministerie van Buitenlandse Zaken*

Het ministerie van BZ is het verantwoordelijke ministerie voor het Codearchief. Het ministerie dient ons toestemming te verlenen om voor dit advies vertrouwelijk de dossiers te raadplegen.

Daarnaast is er contact met medewerkers van BZ die kennis hebben over het Codearchief en de totstandkoming en toepassing van de openbaarheidsbeperkingen.

### *Nationaal Archief*

Het Codearchief van Buitenlandse Zaken liggen bij het Nationaal Archief. Over een groot deel van de beperkt openbare dossiers in dit archief kan de algemene rijksarchivaris toestemming voor raadpleging geven. Het archiefonderzoek zal bij het Nationaal Archief plaatsvinden. En we

---

<sup>8</sup> Te denken valt bijvoorbeeld aan de eerder genoemde Ellen de Vries (onderzoeker en journalist).

spreken met medewerkers over de overbrenging van het Codearchief en de totstandkoming van de openbaarheidsbeperkingen.

*Tweede Kamer*

De Tweede Kamer heeft in 2010 verschillende supplementen naar het Nationaal Archief overgebracht, waaronder het onderzoek naar de militaire missie in Suriname. Eén van de inventarisnummers van dit onderzoek is beperkt openbaar tot 2060.

*Onderzoekers/deskundigen*

De betrokken schrijven en onderzoekers zullen we vragen welke informatie zij relevant vinden in het Codearchief en naar hun ervaringen m.b.t het verkrijgen van inzage in archiefstukken.

## BIJLAGE: tekst moties

Motie 2021 (20361, nr. 190), ingediend door kamerlid Karabulut  
*constaterende dat er veel onbeantwoorde vragen zijn over de Nederlandse betrokkenheid bij Suriname in de jaren tachtig van de vorige eeuw;*  
*overwegende dat antwoorden op deze vragen mogelijk gevonden kunnen worden in een aantal documenten uit die periode die geheim zijn verklaard;*  
*van mening dat het goed is als op deze vragen een antwoord geformuleerd kan worden;*  
*spreekt uit archieven over de Nederlandse betrokkenheid bij Suriname in de jaren tachtig van de vorige eeuw vrij te willen geven voor onderzoek met waarborging van de privacy;*  
*verzoekt de regering, de voorwaarden van openbaarheid van deze documenten te wijzigen zodat informatie daarin gebruikt en openbaar gemaakt kan worden door journalisten, onderzoekers, wetenschappers en betrokkenen.*

Motie 2026 nr. 226 (20361), ingediend door kamerlid Ceder  
*constaterende dat er veel belangstelling voor en maatschappelijke behoefte aan transparantie is over de historische, politieke en bestuurlijke relatie tussen Nederland en Suriname, met name ten aanzien van de archieven rond de coup in Suriname in de jaren tachtig en de rol van Nederland hierin;*  
  
*overwegende dat een aangenomen motie uit 2021 over openbaarmaking van de archieven momenteel wordt uitgewerkt, maar het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding pas in 2022 is ingesteld en het ACOI nog geen rol heeft bij de uitwerking;*  
  
*verzoekt de regering:*

- *om het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding actief te betrekken bij de verdere uitwerking van het zo veel mogelijk openbaar maken van het archief met betrekking tot Suriname en met name de gebeurtenissen rond de coup in de jaren tachtig;*
- *de Kamer voor het einde van het jaar de uitwerking van de volledige afronding van de motie uit 2021 (20361, nr. 190) toe te sturen.*